

enkele brieven aan Fantin Latour onverwachts ons een intiemere, diepere, deemoediger Whistler openbaren. En zeker was zijn compositie-talent charmeerend, zelfs verrukkelijk, wellicht geniaal. Wie kon voorwerpen en figuren plaatsen in een vlak als hij? Hoe verwonderlijk-geraffineerd, hoe inventief en vindingrijk, hoe aesthetisch zuiver en geperfectioneerd was hij als decorateur! In dit opzicht wordt Sargent — toch geen kind op dit gebied — goedkoop, banaal, academisch bij hem vergeleken. Maar de overgevoelige en overbewuste Whistler miste het meest onmisbare voor een kunstenaar; hij miste — Meier Graefe zegt het terecht — het elementaire. Whistler schilderde dan ook niet: hij suggereerde slechts schilderijen. De grond, de kern, de eerste eisch ontbrak: het levende. Whistler heeft met een ongelooflijke handigheid — al of niet bewust — langs den weg van de redeneering zijn zwakke punten in deugden omgezet. Men mocht niet „schilderen”: de kunst werd niet gemaakt, zij „ontstond”. Goed, maar zij wordt geschapen en slechts een decadent kunstenaar zal de sporen van de innerlijke worsteling uit willen wisschen. En wat het Leven daarbuiten betrof — men leze slechts zijn „Gentle Art of Making Enemies”:

„The vast majority of English folk cannot and will not consider a picture as a picture, apart from any story which it may be supposed to tell. My picture of a „Harmony in Gray and Gold” is an illustration of my meaning — a snow scene with a single black figure, placed there because the black was wanted at that spot. All that I know is that my combination of gray and gold is the basis of the picture.”

Dit doet denken aan een uitspraak van den vee-schilder Maris: „Ik schilder geen k o e i e n, ik schilder de z o n.” Doch Whistler gaat verder: hij schildert.... schilderijen!

„Art should be independent of all clap-trap — should stand alone, and appeal to the artistic sense of eye or ear, without confounding this with emotions entirely foreign to it, as devotion, pity, love, patriotism, and the like. All these have no kind of concern with it, and that is why I insist on calling my works „arrangements and harmonies”.” — Zelfs het portret van zijn moeder werd getiteld een „arrangement in Grijs en Zwart”! Inderdaad is Whistler te zien als een volkomen belichaming van de l'art pour l'art theorieën en overtuigingen, tot hun uiterste en meest negatieve consequenties doorgevoerd. Dit uitgesprokene, dit representatieve is, zoo men wil, zijn glorie — het is tevens oorzaak van dat smartelijk gevoeld gemis aan alle menschelijke ontroering, oorzaak van dat weinig echte en weinig reële, dat zijn werk voor mij somtijds ongenietbaar maakt.

Hoeveel is het levende niet waard! Alleen het echte kan wezenlijk boeien op den duur — boeien, daar het immer de mogelijkheid van een